

AUTISMFORUM 28 april -09

Inger Nilsson, universitetsadjunkt i
specialpedagogik

”Autism och Aspergers syndrom i
skolan – forskning och beprövad
erfarenhet”

Föreläsningens disposition

Inledning – kognition och exempel på betydelse i vardagen

Forskning – exempel ur pedagogisk forskning

Kvalitetskriterier för verksamheter – exempel på vad de kan innebära

Inledning. Speciella anpassningar – varför behövs de?

- Kognitiv förklaring (med exempel på vad detta innebär i vardagen i skolan och för lärandet.)
- Bakomliggande svårigheter med:
 - Mentalisering, "Theory-of-mind"
 - Central koherens
 - Exekutiva funktioner
 - (Perceptuell stil som gör att många har lättare att bearbeta visuell information än verbal information. Vanligt med auditiva tolkningsproblem)

VAD ÄR ÅTGÄRDER?

- **träning och medicin** åtgärder riktas mot individen i form av medicinering, träning och eller psykoterapi
- **fortbildning** innebär att individens problem förklaras med att personer i omgivningen inte har de färdigheter som behövs för att kunna relatera till personen och anpassa omgivningen till personen på ett sätt som hjälper personen att fungera väl

VAD ÄR ÅTGÄRDER?

- **Omdefiniering** innebär att individens problem förklaras med att personer i omgivningen tolkar och förstår personens agerande på ett sätt som försvårar individens fungerande (attityder och värderingar)
- (Granlund, Specialpedagogiskt Forum, 2003 – ursprungligen från Sameroff&Fiese ur Handbook of early Intervention, Shonkoff&Meisels, 2000)
- Kognitiv förklaringsmodell och omdefiniering/förståelse, kunskap, attityder som viktig åtgärd i www.autisme.dk National Autismeplan, Indsats i skolealderen.)

Konkreta exempel på vad man gjort inom pedagogisk forskning runt elever med autism eller Aspergers syndrom.

- Referens till denna delen av föreläsningen;
Nilsson, I. (2008) *Forskningsöversikt över resultaten av pedagogiska insatser för skolbarn med autism –ett systemteoretiskt perspektiv*. Mälardalens högskola.

www.mdh.se

(Välj: "högskolebiblioteket" o gå till DIVA och sök rapporten)

Generell social förståelse och socialt samspel

- I forskningsöversikten av McConnell, (2002) ingår 225 barn med autismspektrumdiagnos i sjuttio två studier som är kategoriserade efter typ av åtgärd. Mängd socialt samspel och längden på interaktionstillfällena med andra är de pedagogiska huvudmålen.

Generell social förståelse och socialt samspel

- Att använda jämnåriga i interventionen var den vanligaste strategin. Oftast gick det till så att de jämnåriga kamraterna fick lära sig ge uppmuntran och positiv respons till barnen med autism då dessa tog sociala initiativ eller upprätthöll social kontakt. Intervention riktad till både barnen med autism och jämnåriga har effekt åtminstone i de miljöer där interventionen genomförts.

Generell social förståelse och socialt samspel

- . Resultaten visar att enbart tillgång till jämnåriga inte räcker. Strukturerade, förutsägbara aktiviteter med material som barnen föredrar ökar mängden interaktion.
- Integrerade lekgrupper fungerar efter att barnen med autism fått intensiv undervisning i sociala färdigheter. Kooperativt lärande resulterade i att vanliga barn tog mer sociala initiativ gentemot barn med autism men inte tvärtom.

Generell social förståelse och socialt samspel

- Att lära barnen generella lekfärdigheter, lekar och spel, och att leka enligt manuskript kan öka mängden social interaktion. Träning i sociala färdigheter och sociala berättelser kan öka längden på den tid barnen med autism samspelar med andra men ofta krävs någon strategi för att upprätthålla detta i form av belöningar eller "self-monitoring" då personen med autism själv får mäta och utvärdera sina resultat. (McConnell)

Generell social förståelse och socialt samspel

- Bauminger (2002) studie med 15 diagnosticerade barn, 8-17 år.
- Mål: social kognition och ökat socialt samspel i verkliga situationer.
- Först fick barnen lära sig begrepp som vad en vän är, på vilka sätt vänner är lika och olika, varför det är viktigt att lyssna på vänner etc. sedan fick de utbildning om att identifiera grundläggande känslor hos sig själva och andra. Det tredje steget i interventionen var tillämpning då varje barn fick samspela med ett jämnårigt barn utan diagnos. Pären träffade en gång per vecka på lektionstid och en gång på fritiden.

Generell social förståelse och socialt samspel

- Resultat mättes i verkliga situationer.
- Ökning av positivt socialt samspel med störst effekt inom områdena verbalt tal som uttrycker intresse för andra barn, vilja att dela erfarenheter och ögonkontakt.
- Kvalitativt bättre problemlösningsförmåga
- Ritualer minskade.
- Inom området social kognition - ökad kunskap om känslor och större uppmärksamhet på andra människors reaktioner. (Bauminger)

Generell social förståelse och socialt samspel

- Thiemann (2004) arbetade runt fem inkluderade skolbarn med Aspergers syndrom eller barn med högfungerande autism.
- Huvudmålen var att öka antalet sociala initiativ och längden på samspelssituationer i form av konversation.
- En stegvis strategi användes då barnen först fick träning med hjälp av jämnåriga. Dessa grupperades ihop, i par med ett barn med autism.

Generell social förståelse och socialt samspel

- barnen med autism även fick även skriven text som ledtråd för att inte glömma bort det man tränat på.
- Studien visar att kombinationen fungerade medan enbart träning av och med jämnåriga inte var tillräckligt för att uppnå resultat för barnen med autism.
- De jämnårigas grad av acceptans utvecklades positivt men i varierande grad. (Thiemann)

Generell social förståelse och socialt samspel

- Barry (2003) utvecklade samarbete mellan klinik (motsvarande habiliteringen), skola och hemmiljö.
- Fyra grundskolebarn med högfungerande autism i åldrarna sex till nio år deltog.
- Barnen med autism och jämnåriga kamrater bjöds in till habiliteringen och fick undervisning i hur de skulle samspela med varandra.
- Upplägget var att man anordnade ett antal lekträffar med samma strukturella upplägg varje gång men med olika huvudteman för träning och inläring såsom olika sätt att hälsa, leka och konversera.

Generell social förståelse och socialt samspel

- Hemmen involverades genom att varje barn fick i uppgift att rapportera vad man lärt under träffarna och föräldrarna fick se en femminuters film på barnets samspel med någon jämnårig.
- Resultaten visar signifikanta förbättringar i att hälsa och att leka och en tendens till förbättrad konversation.

Generell social förståelse och socialt samspel

- Barnen med autism upplevde signifikant mer stöd från klasskamraterna men inte från föräldrar och lärare.
- Forskaren kommenterar att insatser på klinik sällan kopplas till barnens övriga sociala liv och att det finns en risk att jämnåriga tappar intresset om barnen med autism inte själva är aktiva. (Barry)

Kommunikativ kompetens och specifika kommunikativa funktioner

- I Goldsteins forskningsöversikt (2002) var huvudmålet att undersöka effekterna av insatser för att utveckla tal- och språkfärdigheter hos barn med autism i åldrarna 2-21 år.
- 423 barn och ungdomar med diagnos ingår i översiktens sextio inkluderade studier.
- Studien täcker endast teckenkommunikation inom området AKK ("alternativ och kompletterande kommunikation"). Dvs inte PECS.

Kommunikativ kompetens och specifika kommunikativa funktioner

- Goldstein fann en uppsättning effektiva undervisningsstrategier för att utveckla språk och kommunikation men kommenterar att det saknades forskning om hur en heltäckande strategi inom detta komplexa område behövde se ut.

Kommunikativ kompetens och specifika kommunikativa funktioner

- Ur resultaten:
- "Totalkommunikation" dvs. att inkorporera teckenkommunikation i det pedagogiska arbetssättet, gav en generellt bättre utveckling av den språkliga förmågan särskilt för barn med mer begränsad skicklighet i verbal imitation.

Kommunikativ kompetens och specifika kommunikativa funktioner

- "Discrete trial" träning enligt beteendeterapeutiska principer resulterade i positiva effekter utifrån de mål man satt upp och ansågs möjliggöra att barnen kunde lära sig färdigheter som de inte skulle ha utvecklat spontant.
- Olika tekniker för att använda sig av det barnet är intresserat av i naturliga situationer grupperades in under rubriken "milieu teaching". Dessa tekniker ger positiva resultat för barn med funktionshinder av flera slag.
- Det går ännu inte att säga om de är mer eller mindre effektiva än "discrete trial" träning. Resultaten av jämförelsestudier är motsägande

Kommunikativ kompetens och specifika kommunikativa funktioner

- Att arbeta med kommunikation och social interaktion utifrån manuskript, inklusive filmade modellsessioner, var ytterligare en kategori strategier som gav resultat.
- Goldstein undersökte också om beteendeproblem minskar som en följd av kommunikationsträning och drar slutsatsen att så är fallet.

Kommunikativ kompetens och specifika kommunikativa funktioner

- Buggey (2005) analyserade effekterna av att barnen fick använda sig själva som modell på video för att minska beteendeproblem genom att utveckla språk, socialt samspel och socialt initierande.
- Fem barn med diagnosen autism eller Aspergers syndrom i åldrarna 5-11 år deltog. Barnen var inkluderad i en liten skola.
- Barn med förmåga att använda sig av modell och att koncentrera sig på att se på video valdes ut. Dessutom krävdes att barnen kunde känna igen sig själva.

Kommunikativ kompetens och specifika kommunikativa funktioner

- Specialdesignade individuella videofilmer med sekvenser på eleven själv i verkliga situationer i skolan hade producerats av forskaren.
- Deltagarna fick se sig själva agera maximalt bra på video utifrån de mål man satt. Det bästa tänkbara beteendet eller de bästa reaktionerna hade klippts ihop till en modellvideo för varje individ, en per målområde. Dessa hade textats och redigerats med speakerröst som gav och uppmuntrande slutkommentarer.
- Filmerna om utbrott utvecklades genom att deltagarna själva fick agera utifrån ett manuskript som beskrev situationer som ofta ledde till utbrott. En video skapades med de mest positiva reaktionerna på dessa situationer. Den fick en trailer och handklappningsljud på slutet.

Kommunikativ kompetens och specifika kommunikativa funktioner

- Resultaten blev att socialt initierande gick från 0 till 4,4 per dag för de elever som hade detta som främsta mål.
- Elevernas utbrott minskade substantiellt. En pojke som knuffades slutade helt med detta.
- Resultaten höll skolåret ut och vid en uppföljning efter tre månader. (Buggey)

Kommunikativ kompetens och specifika kommunikativa funktioner

- I Charlop-Christys studie (2002) var avsikten att undersöka effekterna av PECS på talat språk, socialt- kommunikativt beteende och problembeteende.
- Magiati&Howlin (2003) undersökte i vilken utsträckning frekvensen av kommunikation ökade med hjälp av PECS "The Picture Exchange Communication System"
(Bondy&Frost)

Kommunikativ kompetens och specifika kommunikativa funktioner

- Generellt ledde interventionen (PECS) till mycket stora procentuella ökningar i bildkommunikation, spontant tal och verbal imitation. Kommunikationen hade en positiv effekt på problembeteenden. En skolpojkes följdes upp efter tio månader. Hans spontana tal ökade från 28 % till 100 % i tillrättalagda samspelssituationer med annat material än det som använts under träningen.(C.C.)

Kommunikativ kompetens och specifika kommunikativa funktioner

- Även Magiati&Howlin noterade signifikanta ökningar i alla avseenden: spontan användning av PECS, utökad vokabulär med PECS och ökad användning av tecken/talade ord/fraser för nästan alla barn. Forskarnas slutsats är att PECS lönar sig.
- C.C. påpekar att det viktigaste resultatet kanske är den påvisade effekten av PECS på barnens talade språk.

Beteende

- Campbells huvudsyfte (2003) var att undersöka utfallet av beteendeterapeutisk intervention för att minska problembeteenden och i vissa fall även att ersätta med mera funktionella beteenden.
- 144 individer med autism från 117 single-case studier redovisas som deltagare.
- Utvecklingsnivå och miljöer för intervention varierar.
- Olika pedagogiska arbetssätt grundade på beteendeterapi användes

Beteende

- Olika pedagogiska arbetssätt grundade på beteendeterapi användes.
- En uppsättning olika sätt att göra funktionell beteendeanalys redovisades; indirekta metoder genom intervjuer eller skattningsskalor, beskrivande metoder vilka involverar direkt observation och
- experimentell funktionell analys (EFA). Experimentell funktionell analys innebar ett större förberedelsearbete då man systematiskt manipulerade variabler som kunde upprätthålla problembeteendet, t.ex. att systematiskt minska krav, att systematiskt ge mer uppmärksamhet etc.

Beteende

- Resultaten visade att beteendeterapeutiska behandlingar av problembeteenden var signifikant lyckosamma.
- Behandlingen var lika effektiv oberoende av typ av problem och typ av behandlingsteknik.
- Förekomsten av funktionell beteendeanalys före interventionen förbättrade resultaten. (Campbell)

Beteende

- Horner (2002) summerade resultat av beteendeterapeutisk intervention för att minska beteendeproblem hos barn med autism och/eller andra funktionshinder i en forskningsöversikt.

Beteende

- Resultaten visar att beteendeproblem kan förändras och att beteendeterapeutiska interventioner var verksamma.
- Typ av funktionshinder var inte avgörande för lyckat resultat
- I medeltal minskade beteendeproblemen med 85 % till 90 % i 59 % av jämförelserna..
- Funktionell, precis kartläggning av vad som upprätthåller problembeteenden visade sig ha ett starkt samband med lyckad intervention.
- Viktigt att arbetet genomfördes av för barnen kända personer som familjemedlemmar och/eller lärare.

Utveckling generellt

- Eikeseth et al (2002) syftade till att jämföra resultaten av beteendeterapeutisk behandling (TBA, tillämpad beteendeanalys), med eklektisk pedagogiska behandling för förskole- och skolbarn med autism. Sammanlagt 25 barn matchades av habiliteringspersonal. Uppföljning efter ett år.
- Barn med autism och en IQ på minst 50 utan andra viktiga medicinska tillstånd inkluderades.
- De pedagogiska målen för barnen innefattade språk och kommunikation, adaptivt beteende, akademiska färdigheter, sociala färdigheter, imitation, motoriska färdigheter, ADL färdigheter och beteende.
- Resultaten blev att gruppen som fått behandling enligt TBA uppvisade större framsteg i alla avseenden utom socialisering enligt Vineland (Vineland, 1984, se Eikeseth, 2002). Skillnaderna i IQ, språk och adaptivt beteende var statistiskt signifikanta.

Utveckling generellt

- Magiati, I. Charman, Howlin, P., 2007 jämförde resultaten av intensiv beteendeterapi med autismspecifik pedagogik i förskolan. Oberoende bedömare följde upp under och efter två år.
- Jämförde resultaten för förskolebarn med autism som fått intensiv beteendeterapi (28 barn) med resultaten för dem som fått autismspecifik pedagogik i förskolan (16 barn).
- Uppföljning efter 2 år.
- Bedömarna kom fram till att beteendeterapin gav bättre resultat i Vineland- färdigheter i dagliga livet. I övrigt inga signifikanta skillnader i kognitiv förmåga, språk, lek eller grad av autism. Intensiv beteendeterapi kostade mer och rekommenderas inte eftersom resultaten var i stort sett likartade.

Utveckling generellt

- Arick (2003) gjorde en vetenskaplig utvärdering av skolframsteg hos barn med autism för att anpassa de (8) pedagogiska programmen och ge föräldrar och personal mått på barnens framsteg inom alla områden.
- Deltagare var 10 % av alla barn med autism i staten Oregon. 118 barn följdes upp i 16 månader. (Barnen var 2-6 år vid start).

Utveckling generellt

- Barnen fick i snitt 18,5 timmar undervisning per vecka i grupp och 6,8 timmar/vecka i "en till en" inläring.
- Det pedagogiska programmets genomförande i förskolan/skolan följdes och kontrollerades.
- I uppföljningarna utvärderades barnens språk, sociala samspel, framsteg i läroplanens ämnen, inlärningsprofil, begreppsutveckling, adaptiva färdigheter och autistiskt beteende.
- Data om barnen samlades in genom lärarskattningar, frågor till föräldrar och klassrumsobservation. Som kontroll gjordes vissa blindtestningar.

Utveckling generellt

- Resultaten var följande:
- signifikant minskat autistiskt beteende generellt och signifikanta framsteg i socialt samspel
- samt en ökning i språklig utveckling som motsvarade 10 månaders utveckling i snitt under 16 månaders tid. 36 % av alla barn ökade 16 mån eller mer under 16 mån.
- Föräldraskattningarna visade att 93 % av föräldrarna ansåg att deras barn ökat sin kommunikation med språket eller med hjälp av alternativ kommunikation.
- Resultat redovisas på gruppnivå (Arick)
-

Utveckling generellt

- Målet för Ikeda (2004) var att autismspecialister skulle lära ut strategier som ingår i väl beprövade pedagogiska metoder till vanliga lärare och IUP team för att sprida dem så att de kom barn med autism tillgodo.
- Grundtanken var att vanliga lärare i stor utsträckning kan handskas med de pedagogiska behoven för dessa barn genom att få utbildning och konsultation/hjälp med strategier för problemlösning kontinuerligt.

Utveckling generellt

- 53 barn med autism på olika utvecklingsnivåer deltog.
- Uppföljningsstudien pågick i fem år.
- Som utfallsmått användes kognitiva test, observation av autistiskt beteende, observation av klassrumsbeteende var 6:e månad. I detta innefattades att svara an engagerat i aktiviteter och vara uppmärksam på den aktuella uppgiften, lek -observation och uppföljning av läsförmåga.

Utveckling generellt

- De pedagogiska strategier man arbetade efter innefattade användande av scheman, kommunikationssystem, funktionell kartläggning och utveckling av sociala nätverk som jämnåriga sedan kan sköta själva tillsammans med barnet med autism.
- Klassrumssituationens anpassning till dessa elever utvärderade man på följande punkter; om det fanns ett schema som motsvarade barnets utvecklingsnivå, fysiska gränser, lämpliga arbetsuppgifter för självständigt arbete, kommunikationssystem, målsättning för arbetet med kommunikation och hur det inlemmats i den naturliga vardagen, hur barnen belönades samt förekomsten av "en till en" -träning för att lära sig nya färdigheter.

Utveckling generellt

- Huvudresultaten var att;
- Vanliga lärare kan utbildas för att stödja barn med autism i vanliga skolan så att kategoriska placeringar i "autismrum" inte är nödvändiga. Alla barn med autism behövde inte specialpedagogik i form av separata sÄrlösningar för att nå framgång.
- De kognitiva framstegen var signifikanta för barngruppen, Resultaten var mindre tydliga på adaptivt beteende.
- Autismexperter kunde lära lärarna praktiskt genomförande av pedagogik enligt målen i IUP.
- Utbildning och kontinuerlig handledning/konsultation till lärare var nödvändig. (Ikeda)

Aspergers syndrom – (akademiska färdigheter och inkludering)

- Referenser
- Mayes, D.S.&Calhoun,S.L. (2006) Frequency of reading, math, and writing disabilities in children with clinical disorders. *Learning and individual Differences*, 16. s. 145-57.
- Chiang,H.M.&Lin,Y.H. (2007) Mathematical ability of students with Asperger syndrome and high-functioning autism. A review of literature. *Autism*. Vol. 11(6) s. 547-56.
- Simpson,R.L. (2003). Inclusion of learners with autism spectrum disorders in general education settings. *Topics in Language Disorders*. Vol 23:2
- Hellberg,K.(2007) *Elever på ett anpassat individuellt gymnasieprogram; skolvardag och vändpunkter*. Avhandling. Linköpings universitet.

Akademiska fördigheter

- Mayes&Calhoun (2006) undersökte graden av "learning difficulties" i förhållande till IQ hos 949 skolbarn med olika psykiatriska diagnoser.
- Elever med autism/Aspergers syndrom hade stora "Learning difficulties"
- De områden som undersöktes var LÄSNING, MATEMATIK, STAVNING och UTTRYCKA SIG I SKRIFT –
- Elever med autism hade absolut största svårigheterna inom området att SKRIVA och att UTTRYCKA SIG I SKRIFT
- ADHD kombinerad typ – hade generellt allra mest "learning difficulties" – även de mest inom skrivområdet.
- Barn med ångest, depression, beteendestörningar – markant mindre "learning difficulties"

Akademiska fördigheter

- Chiang, H.M. & Lin, Y.H. (2007) undersökte matematisk förmåga hos elever med Aspergers syndrom eller högfungerande autism.
(forskningsöversikt)
- Resultaten visar att majoriteten av dessa elever har en matematisk förmåga inom gränserna för det normala men (som grupp) en liten "matematisk svaghet".
- Några elever var speciellt matematiskt begåvade.

Akademiska färdigheter

- Pedagogiska slutsatser;
- Kartlägg ämnesfärdigheterna
- Undervisa i att uttrycka sig i skrift och använd hjälpmedel för att skriva
- Använd undervisningsmaterial i matematik som stämmer med elevens utvecklingsnivå
- Undersök och utnyttja och stimulera särskilda begåvningar

Aspergers syndrom - inkludering

- Simpson (2003) beskriver en vetenskapligt underbyggd modell för vad som behövs för att planera och genomföra en lyckad inkludering av elever med Aspergers syndrom i vanliga klasser. Modellen heter "Autism Spectrum Disorder Inclusion Collaboration Model"
- Grunden för modellen är övertygelsen att barn men ASD (autismspektrum) och vanliga barn har glädje av varandra, att lärare och annan personal vill ha dem i klassen om de får det stöd de behöver och slutligen att klasslärare är villiga att ta ansvar även för dessa elever om stöd av specialpedagog och om annan hjälppersonal finns.

Aspergers syndrom - inkludering

- Modellen har fem huvudkomponenter som är underbyggda med forskningsresultat.
- 1). Anpassningar i miljön och av läroplanen;
- innebär bl.a. kontinuerlig fortbildning (i grupp och/eller individuellt) om funktionshindrets innebörd och om pedagogiska strategier och sätt att instruera samt fortbildning i team arbete samt chans få stöd av kunniga personer som kan hjälpa till att lägga upp ett program för undervisningen och lösa uppkomna problem. Extra tid att planera för att individualisera akademiska mål/uppgifter och minskad klasstorleken är ytterligare förutsättningar. Införande och fortsatt tillämpning av nya pedagogiska strategier fungerar bäst när de blir en del av den pedagogiska kulturen på en skola.

Aspergers syndrom - inkludering

- 2). Socialt stöd och arbete med attityder innebär att eleverna med Aspergers syndrom måste få stöd i sin sociala utveckling och att alla lärare, all skolpersonal och övriga elever måste ha en accepterande attityd. Skolledares attityd är extra viktig för klimatet på skolan. Föräldrar till andra barn är viktiga.
- 3) Samlad teaminsats vars viktigaste komponent är "delat ägarskap" dvs. att alla känner ett gemensamt ansvar även för dessa elever i stället för den gamla modellen då specialläraren tog hand om "knepiga barn".

Aspergers syndrom - inkludering

- 4) Återkommande utvärdering av inkluderingsprocessen. Elevens IUP eller åtgärdsprogram ska utvärderas regelbundet. Uppnår eleven inlärningsmålen och andra mål som satts upp tillsammans med familjen. Sker detta bäst i inkluderad miljö?
- 5) Hemmet och skolan ska samarbeta så att föräldrarna är delaktiga i målsättning, beslut och hur genomförandet av den pedagogiska planen sker.
- I artikeln hävdas inte att alla elever med Aspergers syndrom ska inkluderas.

Kvalitetskriterier på virksomheder

- Utgångspunkter:

National Autismeplan. "Indsats i skolealderen" www.autisme.dk

Iovannone R, Dunlap, G. (2003) Effective educational practices for students with Autism Spectrum Disorders. *Focus on autism and other developmental Disabilities. Vol 18(3)*

Komponenter som är viktiga för att undervisningen av elever med autism ska bli effektiv. (och praktiska exempel från vardagen).

Kvalitetskriterier – konsensuspunkter:

- 1. Individualiserat stöd och service till barn/elever och familjer**
- 2. Systematisk instruktion**
- 3. Begriplig eller strukturerad miljö**
- 4. Specialiserat innehåll i läroplan/kursplan**
- 5. Ett funktionellt behandlingssätt för beteendeproblem**
- 6. Involvering av familjen**

Dessa sex teman är man överens om i alla de översiktsrapporter som finns om pedagogik. De gäller för alla åldrar men det kan variera beroende på individ och ålder hur man omsätter dem i praktiken.

Iovannone (2003) m.fl och även med National Autismeplan Dk

Sammanfattningsvis

- ”Omdefiniering”, förståelse, attityder i skolan
- Aktivt engagera andra elever
- Anpassa undervisningssättet i alla ämnen
- Utökad läroplan så att man får undervisning i socialt samspel, lek, problemlösningstrategier, hur man grupperarbetar etc – som inte är självklart
- Kartlägga och använda talanger och positiva sidor
- Hel skolutveckling – eller arbete runt individer? (börja från två håll?)